

*Man
Asian
Literary
premija*

**PRAŠAU,
PASIRŪPINK
MAMA**

SHIN KYUNG-SOOK

baltos lankos

Shin Kyung-sook

Prašau,
pasirūpink mama

romanas

Iš korėjiečių kalbos vertė Martynas Šiaučiūnas-Kačinskas

baltos lankos

1 skyrius

Niekas nežino

Jau savaitė, kai praradai mamą.

Vyriausiojo brolio namuose susirinkę namiškiai po ilgų svarstymų nusprendė pagaminti skrajučių ir padalyti netoli tos vietos, kur ji dingo. Iš pradžių padarys skrajutės eskizą. Kaip anksčiau. Dingo šeimos narys, ne kas kitas, o mama; bet nedaug ką jie galėjo padaryti. Pranešti apie dingimą, apieškoti apylinkes, pristoję prie žmonių klausinėti, ar nėra matę tokios moters. Internetu drabužiais prekiaujantis jaunesnysis brolis galėjo paskelbti paiešką internete: būtų aprašytos dingimo aplinkybės, vieta, įdėta mamos nuotrauka ir prašymas susisiekti, jei kas bus matęs panašų asmenį. Norėjai apeiti visas vietas, kuriose mama galėtų apsilankyti, bet žinėjai, kad šiame mieste nerasi nė vienos, kur ji pajėgtų nueiti viena. Kadangi esi rašytoja, tekstą kursį tu, vyriausiasis brolis paskyrė tave. Rašytoja. Tavo ausys paraudo, lyg būtum įkliuvusi darydama tai, ko negalima. Iš tikrųjų, ar bent vienas tavo parašytas sakinyš padės surasti mamą?

Užrašius, kad mamos gimtadienis yra 1938 metų liepos 24-oji, tėvas pasakė, kad mama gimė 1936 metais. Asmens dokumentuose įrašyti 1938-ieji, bet iš tikrųjų ji gimusi 1936-aisiais. Pirmą kartą apie tai išgirdai. Tėvas paaiškino, kad tais laikais visi taip darydavo. Buvo daug vaikų, kai kurie neišgyvendavo nė šimto

dienų, todėl juos įregistruodavo praėjus dvejiems trejiems metams po gimimo. 38 ištaisius į 36, vyresnysis brolis pasakė, kad grafoje „Asmens duomenys“ reikia įrašyti 38. Juk tai mūsų kuriama skrajutė, mes ne kokioje seniūnijoje ar savivaldybėje, negi kažkoks oficialus įrašas svarbiau nei tiesa, norėjai paklausti, bet tik tylomis 36 vėl ištaisei į 38. Galvodama: tuomet liepos 24-oji – tikrasis mamos gimtadienis?

Tavo mama jau prieš keletą metų pasakė: mano gimtadienio nereikia atskirai švęsti. Tėvo gimimo diena – mėnuo prieš mamos. Seniau per gimtadienius ar kitas svarbias dienas tu ir kiti mieste gyvenantys namiškiai keliaudavote į mamos namus J mieste. Jai patikdavo tas triukšmas, kai visi susirinkdavo. Jei ketindavo suvažiuoti namiškiai, mama prieš keletą dienų užraugdavo naujų kimčių*, iš turgaus parvilkdavo mėsos, paruošdavo dantų šepetėlių ir dantų pastos. Išspausdavo sezamų aliejaus, kad visiems skirstantis galėtų įduoti po butelį, atskirai pakepdavo sezamų ir perilių sėklų. Laukdama namiškių tavo mama kalbėdamasi su kaimynais ar turguje sutiktais žmonėmis visa švytėdavo, iš jos laikysenos ir kalbėsenos buvo galima justti netgi kažkokį pasididžiavimą. Daržinėje rikiavosi dideli ir maži stikliniai buteliai, kuriuose ji laikė skirtingais metų laikais supiltą abrikosų ar braškių sirupą. Į jos ąsočius iki kraštų prigrūsta raugintų geltonpelekių kervinų, ančiuvių, jūrų moliuskų. Išgirdusi, kad svogūnai labai sveika, jų išspausdavo; prieš pat žiemą, paruošusi senų moliūgų sulčių, į jas įdėdavo saldymedžių ir nusiųsdavo vaikams į miestą. Tavo mamos namai mieste gyvenantiems namiškiams

* Populiariausi korėjietiški užkandžiai, valgomi su pagrindiniu patiekalu. Ruošiami iš įvairių fermentuotų daržovių, dažniausiai pекininių kopūstų (čia ir toliau – vert. past.).

buvo tarsi kokia gamykla, ištisis metus vis ką nors gaminanti. Daranti sojų padažą, raugianti čongukčangą*, sverianti ryžius. Nuo kažkurio meto mama su tėvu mieste lankytis ėmė dažniau nei namiškiai mieste J. Tada tėvo ir mamos gimtadienius ėmėte švęsti miesto restoranuose. Iš vienos pusės – taip keliauja mažiau žmonių. Galiausiai mama pasakė: mano gimtadienį švęskime kartu su tėvo. Ir pridūrė, kad vasarą, kai ir taip karšta, dar yra iš eilės einančios dvi džesos**, nėra reikalo ir gimtadienius atskirai minėti. Iš pradžių, kad ir kaip primygtinai reikalavo, bet jei pati neatvykdavo į miestą, namiškiai gimtadienio švęsti važiuodavo į kaimą sakydami, kad švęsti abu gimtadienius kartu – nesąmonė. Laikui bėgant mamai dovanas ėmė dovanoti per tėvo gimtadienį, ir jos pačios gimimo diena praeidavo nepastebėta. Mama mėgdavo kiekvienam šeimos nariui nupirkti kojinių, tad spintoje jų ėmė kauptis kalnai, niekas neišsivežė.

VARDAS: *Pak Sonjo*

GIMIMO DATA: *1938 m. liepos 24 d. (69 metai)*

IŠVAIZDA: *pražilę garbanoti trumpi plaukai, išsišovę skruostikauliai. Vilkėjo žydrus marškinius ir baltą švarkelį, segėjo smėlinį klostuotą sijoną.*

DINGIMO VIETA: *Seulo stoties metro stotelė*

Svarstant, kurią mamos nuotrauką parinkti, nuomonės išsiskyrė. Visi sutarė, kad reikia įdėti naujausią, tačiau niekas neturėjo neseniai darytos. Tu susimąstei, kada mama ėmė nebemėgti fotografuoti. Visai šeimai kartu fotografuojantis, ji visuomet dingdavo,

* Fermentuota sojų pupelių masė, naudojama įvairiems korėjietiškiems patiekalams gaminti.

** Mirusiųjų pagerbimo ceremonija, lietuviškų metinių atitikmuo.

todėl nuotraukoje nebūdavo tik jos. Per tėvo septyniasdešimtmetį darytas šeimos atvaizdas paskutinis, kuriame matyti jos veidas. Mama vilki šviesiai mėlyną hanboką*, plaukai gražiai sutvarkyti, lūpas pasidažiusi raudonu lūpdažiu, tikra gražuolė. Tavo jaunesniojo brolio nuomone, mamos atvaizdas nuotraukoje labai skyrėsi nuo to, kaip ji atrodė prieš dingdama, tad išdidinus šį atvaizdą žmonės nesupras, kad tai – tas pats asmuo. Dar pridėjo, kad, internete išplatinus tokią nuotrauką, pradės plaukti komentarai: jūsų mamytė labai graži, nepanaši į tokią, kuri galėtų pasiklysti. Visi sutarėte paieškoti namuose, gal rasite kitą nuotrauką. Vyriausiasis brolis tau liepė papildyti aprašymą. Tu, abejingai į jį pažiūrėjusi, atsakei, kad pabandysi sugalvoti labiau dėmesį patraukiantį sakinį. Dėmesį patraukiantį. Pasakei, jei parašysite: padėkite surasti motiną, tai bus tiesiog eilinis sakinys. Ieškome motinos – tai beveik tas pats, žodis „motina“ labai pagarbus, todėl pasiūlei pakeisti jį žodžiu „mama“. Ieškome mamytės – pasakei, taip parašius skambės labai vaikiškai. Pasiūlius rašyti: jei pamatysite šį asmenį, būtinai susisiekite, vyriausiasis brolis staiga užriko: kas tu per rašytoja, kad tik tiek sugebi! Negalėjai sugalvoti, kaip galėtų skambėti tas dėmesį patraukiantis sakinys, kurio norėjo vyriausiasis brolis. Koks dar dėmesį patraukiantis? Parašykime, kad atsilyginsime, tai ir bus dėmesio pritraukimas, tarė antrasis brolis. Pasiūlius rašyti: dosniai atsilyginsime, brolienė paklausė: dosniai? Ir pasakė, kad taip rašyti negalima. Tik konkreti suma patrauksianti žmonių dėmesį.

- Tada kiek parašyti?
- Milijono vonų?
- Per mažai.
- Trijų milijonų?

* Korėjietiški tradiciniai drabužiai.

- Tiek irgi mažoka.
- Tada penkių milijonų.

Dėl penkių milijonų niekas nesikabinėjo. Tu parašei: radusiajam įteiksime penkis milijonus vonų ir padėjai tašką. Antrasis brolis liepė pataisyti: atpildas – penki milijonai vonų. Jauniausias brolis pasiūlė penkis milijonus parašyti didesniu šriftu. Nutarėte grįžti kiekvienas į savo namus, ir jei kas ras tinkamą mamos nuotrauką, iškart nusiųs tau elektroniniu paštu. Pataisius tekstą, tau reikės išspausdinti skrajutes, o jauniausiajam broliui – išsiųsti jas kiekvienam šeimos nariui. Tau pasakius: galime nusiųsdyti žmogų, kuris dalytų skrajutes, vyriausiasis brolis atitarė: tai turime daryti mes. Paprastomis dienomis kiekvienas atskirai, kai tik ras laiko, o savaitgaliais visi kartu. Tau suburbėjus: kada ją surasime tokiais tempais, vyriausiasis brolis pasakė: reikia daryti viską, kas įmanoma, negalime sėdėti sudėję rankų. O kas tas „viskas, kas įmanoma“? Skelbimas laikraštyje. Skelbimas laikraštyje – tai viskas, kas įmanoma? Ką tuomet siūlai? Rytoj pat visiems mesti darbus ir visur lakstyti? Jei tik būčiau tikras, kad taip iškart surasime mamą, taip ir padaryčiau. Lioveisi kivrčytis su vyriausioju broliu. Dėl savo įpročio. Nes supratai, kad visuomet širdyje slopinamas noras riktelėti: tu vyriausias, daryk ką nors, gali prasiveržti ir šioje situacijoje. Tavo namiškiai, tėvą palikę vyriausiojo namuose, paskubomis išsiskirstė. Jei nebūtumėte išsivaikščioję, vėl būtumėte susipykę. Visą praeitą savaitę taip buvo. Susirinkdavote pasitarti, ką daryti, ir netikėtai imdavote vieni kitus kaltinti, kas ką bloga padaręs mamai. Po truputį susikaupdavo dalykai, apie kuriuos kiekvienas ilgai vengė kalbėti, todėl galiausiai šaukdama griebdavai cigaretę ir trenkusi durimis, išeidavai. Tu, pirmą kartą išgirdusi, kad dingo mama, užsipuolei klausdama, kaip iš tiek daug žmonių neatsirado nė vieno, kuris būtų nuvažiavęs jos pasitikti į Seulo stotį.

– O tu?

Aš? Prikandai lūpą. Netgi tai, kad dingto mama, sužinojai tik po keturių dienų. Tavo namiškiai, vienas kitą kaltindami dėl mamos dingimo, kits kitą tik dar labiau skaudino.

Išėjusi iš brolio, sėdai į metro ir nepasiekusi savo namų išlipai Seulo stotyje, ten, kur dingto mama. Kol nužingsniavai iki tos vietos, pro šalį tave stumdydami praėjo daugybė žmonių. Stovėjai ten, kur tėvas paleido mamos ranką, o jie vis ėjo, atsitrenkdami tai iš priekio, tai iš nugaros. Niekas neatsiprašė. Net tada, kai tavo mama čia stoviniavo nežinodama, ką daryti, žmonės irgi taip elgėsi. Ruošiantis tavo kelionei į miestą, likus kelioms dienoms iki tos, kai ją palikai, ji, paėmusi tave už rankos, nuvedė į drabužių parduotuvę turguje. Tau išsirinkus paprastą suknelę be jokių puošmenų, mama kilstelėjo klostuotą suknelę. Kaip šita? O tu tik: ai... – ir nustūmei atgal. Kodėl? Užsivilk. Tuo metu dar jauna tavo mama išpūtė akis. Klostuota suknelė ir mamai ant galvos užrištas rankšluostis taip nederėjo vienas prie kito, lyg būtų iš skirtingų pasaulių. Labai vaikiška. Mama klausdama: tikrai? – lyg gailėdamasi iš visų pusių vis apžiūrinėjo suknelę. Aš tavo vietoj užsivilkčiau. Kai, jausdamasi nepatogiai, kad suknelę pavadinai vaikiška, tarei: mama, juk ji ir ne tavo skonio, ji pasakė: visai ne, man patinka tokios drapanos, tik kad negaliu apsivilkt.

Kiek visko galima prisiminti apie vieną žmogų? Apie mamą?

Dalykai, kuriuos visiškai pamiršai, kol mama buvo šalia, dabar vis iš kažkur išplaukdavo, todėl nuo akimirkos, kai išgirdai tą naują, iki šiol negali nė minutei sutelkti minčių. Apgailėstas, kuris būtinai ateina kartu su prisiminimais. Galvodama: o, kad tada būčiau bent apsivilkusi tą suknelę, – suglaudusi kelius pritūpei

galbūt būtent toje vietoje, kur visai neseniai tupėjo tavo mama. Galiausiai, vilkėdama tą paprastą suknelę, po kelių dienų atvykai į Seulo stotį. Tave į Seulą atvežusi mama žengė tvirtai, lyg būtų norėjusi susikauti su grėsmingai iš viršaus žvelgiančiais pastatais, tvirtai suspaudusi tavo ranką per žmonių jūrą perėjo aikštę ir po laikrodžio bokštu laukė tavo brolio. Ir būtent ji pasiklydo. Pasirodžius atvažiuojančio traukinio šviesoms, žmonės grūsdamiesi nužiūrinėjo tave, nes tupėdama visiems trukdei.

Kai tavo mama Seulo stoties metro stotelėje paleido tėvo ranką, buvai Kinijoje. Pekine vykusioje knygų mugėje kartu su kolegomis rašytojais. Vėliau susimąstei, kad tada, kai ji dingo Seulo stotyje, tu, tikriausiai, viename knygų mugės stendų apžiūrinėjai į kinų kalbą išverstą savo knygą.

– Tėti, kodėl važiavote ne taksi, o metro? Jei tik nebūtumėte važiavę metro.

Tėvas sakė pagalvojęs, kad traukinių stotis sujungta su metro stotimi, todėl nėra jokio reikalo išeiti į lauką tam, kad sėstum į taksi. Kai kas nors nutinka, ypač jei tai blogi dalykai, visuomet viską pergalvoji. Tada taip nereikėjo elgtis. Kodėl tą dieną, ne taip kaip visada, namiškiai patikėjo, kad tėvas su mama dviese sugebės rasti antrojo sūnaus namus? Juk buvo savaime suprantama, kad kuris nors iš namiškių būtinai nuvažiuos į Seulo stotelę ar autobusų stotį jų pasitikti. Kodėl tėvas, kuris prirėkęs vykti į miestą visada važiuodavo kurio nors iš vaikų mašina ar taksi, būtent tą dieną sugalvojo važiuoti metro? Sakė, kad mama ruošėsi kartu su juo sėsti į ką tik atvykusį traukinį. Tik įsėdęs į metro pamatė, kad mamos nėra. Ir kodėl tai turėjo būti šeštadienio popietė, kai visur pilna žmonių? Mama, pastumta žmonių jūros, paleidusi jo ranką ir, kol visi grūdėsi, metro traukinys nuvažiavęs. Mamos rankinuką laikė tėvas, o tuo metu, kai ji tuščiomis rankomis stovėjo viena

metro stotyje, tu, išėjusi iš knygų mugės, keliavai į Tiananmeno aikštę. Nors Pekine lankeisi jau trečią kartą, į aikštę dar nebuvai įkėlusi kojos. Tai buvo vieta, kurią abejingai nužvelgdavai pro autobuso ar automobilio langą. Gidu dirbusiam studentui pasakius, kad iki vakaro dar yra laiko, ir paklausus, ar norėtumėte apsilankyti Tiananmeno aikštėje, tavo bendrakeleiviai sutiko. Ką darė Seulo stotyje viena likusi tavo mama tuo metu, kai tu lipai iš taksi priešais Uždraustuosius rūmus? Tavo bendrakeleiviai bandė ten įeiti, bet kaipmat išėjo. Visas Pekinas perstatomas. Ruošiamasi olimpinėms žaidynėms, kurios turėjo vykti kitais metais. Atidaryta tik dalis Uždraustojo miesto, visa kita remontuojama, be to, rūmai greitai bus uždaryti nakčiai. Prieš akis iškilo scena iš filmo „Paskutinis imperatorius“, kai pasenęs Pu I grįžta į Uždraustąjį miestą, kuriame praleido vaikystę, ir, jaunam lankytojui sakydamas, kad turi kai ką parodyti, ištraukia karališkajame soste paslėptą dėžutę su svirpliu. Atidarius dėžutę, išlenda vis dar gyvas svirplys, su kuriuo Pu I žaidė būdamas mažas. Ar iš visų pusių žmonių jūros stumdoma mama stovėjo lyg apdujusi tuo metu, kai tu ruošiesi eiti Tiananmeno aikštės link? Nežinia, galbūt laukė, kol kas nors ateis jos pasiimti. Gatvė tarp Uždraustojo miesto ir Tiananmeno aikštės irgi remontuojama. Ji buvo prieš pat akis, bet ten atsidurti galėjai tik perėjęs vieną painų labirintą, paskui – kitą. Tuo metu, kai tu Tiananmeno aikštėje žiūrėjai į danguje skraidančius aitvarus, tavo mama turbūt praradusi viltį prisėdo požeminėje perėjoje ir kartojo tavo vardą. Tuo metu, kai stebėjai, kaip pakyla geležiniai Tiananmeno vartai ir aukštai keldama kojas atžygiavusi policininkų armija nuleidžia Penkiažvaigždę raudoną vėliavą*, tavo mama tikriausiai klajojo Seulo

* Taip vadinama Kinijos Liaudies Respublikos vėliava, toks pavadinimas vartojamas ir korėjiečių kalboje.

stoties labirintais. Tai tvirtino ir stotyje buvę žmonės, kurie sakė matę tavo mamą. Jie pasakojo pastebėję seną moterį, kurią mano buvus tavo mama, einančią labai lėtai, iš nuovargio prisėdančią, abejingai stovinčią prie eskalatoriaus. Buvo ir tokių, kurie tvirtino matę, kaip sena moteris, kuri turėjo būti tavo mama, ilgą laiką sėdėjo stotyje, o paskui įsėdo į atvažiavusį traukinį. Tą vakarą, kai tavo mama kažkur pradingo, tu kartu su bendrakeleiviais sėdai į taksi, nuvažiavai į spindinčią Pekino gatvę, kur pardavinėjamas maistas, po raudonais žibintais gėrei 56 laipsnių kinišką degtinę ir valgei raudonuose riebaluose keptą patiekalą iš krabų.

Tėvas sakosi išlipęs kitoje stotelėje ir grįžęs į Seulo stotį, kur išsiskyręs su mama, tačiau ten jos jau nebebuvo.

– Gerai, neįsėdo į traukinį, bet kaip galėjo pasiklysti? Juk visur yra nuorodos. Ar ji telefonu nemoka naudotis? Juk būtų užtekę paskambinti iš telefono automato.

Brolienė atsakė, kad mamai turėję kažkas nutikti, jei ji nesugebėjusi įsėsti į traukinį ir atvažiuoti iki sūnaus namų. Kažkas nutikti? Tu vis dar žūtbūt norėjai manyti, kad tavo mama vis toks pats žmogus kaip anksčiau. Mama galėjo paklysti, atsakydama į tavo žodžius brolienė plačiai išplėtė akis. Juk žinai, kokia jos būklė. Nieko aš nežinau, rodė tavo veido išraiška. O tavo šeima žinojo. Kokia mamos būklė. Netgi tai, kad mama gali nebegrįžti.

*

Kada sužinotai, kad mama nemoka skaityti?

Tavo pirmas rašytas laiškas prasidėjo tuo, ką mama norėjo pasakyti mieste gyvenančiam tavo broliui. Jis miestelyje, prie kurio yra tavo gimtasis kaimas, baigė gimnaziją, metus ruošėsi

valstybės pareigūno egzaminams ir, gavęs paskyrimą, išvyko į miestą. Tai buvo pirmasis mamos išsiskyrimas su savo vaiku. Tada dar nebuvo telefonų, tad vienintelė bendravimo priemonė – laišakai. Į miestą išvykęs tavo brolis mamai siųsdavo didžiausiomis raidėmis parašytus laiškus. Ji lyg aiškiaregė žinojo, kurią dieną atneš tavo brolio laišką. Į tą kaimą paštininkas atvažiuodavo apie vienuoliktą valandą ryto dviračiu, kurio priekyje kabėjo didžiulis krepšys. Tomis dienomis, kai atnešdavo tavo brolio laišką, mama, ar būtų dirbusi lauke, ar skalbusi upelyje, būtinai grįždavo namo ir pati iš paštininko rankų paimdavo laišką. Ir laukdavo, kol pareisi iš mokyklos. Kai grįždavai namo, nusivesdavo tave į galinę verandą ir jį įduodavo. Perskaityk garsiai, sakydavo. Iš namų išvažiavusio tavo brolio laiškas prasidėdavo žodžiais: Gerb. Mamyte. Kaip buvo išmokytas mokykloje, jis paklausdavo, kaip sekasi gyvenantiems kaime, ir perduodavo linkėjimų nuo savęs, gyvenančio mieste. Rašydavo skalbinius kartą per savaitę nunešęs tėvo pusbrolio žmonai, ir ji juos išskalbianti. Mama tetos to buvo labai nuoširdžiai prašiusi. Maisto nusiperkās ir gerai valgās, už darbą gavęs kambarį seniūnijos pastate, todėl prašās nesijaudinti. Atvažiavus į šį miestą, kylās jausmas, kad viskas gali išsipildyti, esą daug darbų, kuriuos norīs nuveikti. Parašė ir apie savo norą būtinai padaryti karjerą, kad mama galėtų patogiau gyventi. Brolis, kuriam buvo dvidešimt metų, šiek tiek dvideidiškai ir įsakmiai, bet būtinai pridėdavo: mamyte, dėl manės nesijaudinkite, būtinai saugokite savo sveikatą. Kai, skaitydama laišką, pažvelgdavai į mamą, ji nemirksėdama žiūrėdavo į taro stiebus ar statines su padažais. Bijodama praleisti nors vieną tavo skaitomą žodį, pastatydavo ausis lyg kiškis. Pirmasis žodis, kurį ji liepdavo rašyti, būdavo Hjongčoliuk. Hjongčolis – tavo brolio vardas. Brolio vardą rašydavai taip, kaip sakydavo mama, Hjongčoliuk. Nors ji neliepdavo dėti kablelio, po vardo

vieną padėdavai. Jei ji sakydavo: Hjongčoli, rašydavai: Hjongčoli! Ištarusi kreipinį, nutildavo, lyg pamišusi, ką norėjusi sakyti, o tu, už ausų braukdama krantinčius trumpai kirptus plaukus, rankose laikydama rašiklį, įtempusi klausą laukdavai, ką ji toliau pasakys. Jei pasakydavo: atšala, parašydavai: atšalo. Po kreipinio „Hjongčoliuk“ mama visuomet kalbėdavo apie orą. *Čia atėjo pavasaris ir pražydo gėlės. Prasadėjo vasara, ir ėmė skilinėti žemė laukuose. Derliaus metas, laukai pilni pupelių.* Mama nekalbėdavo tarmiškai tik tada, kai diktudavo, ką parašyti tavo broliui. Dėl mūsų nesijaudink, žiūrėk savo sveikatos. „Hjongčoliuku“ prasidėjusiuose mamos žodžiuose išsiliedavo jausmų versmės: atleisk, kad niekuo negalėjau padėti. Tau tiksliai užrašinėjant kiekvieną mamos žodį, ant jos delno kapt – nukrisdavo stambi ašara. Jos paskutiniai žodžiai visuomet būdavo tokie patys. Būtinai gerai maitinkis. Mama.

Kadangi tu šeimoje trečia, kiekvieną kartą vyresniesiems broliams paliekant namus, matei išsiskiriant mamos išgyvenamą liūdesį, skausmą ir rūpestį. Išleidusi tavo vyriausiąjį brolių, ji kiekvieną rytą šveisdavo molines padažų statines, stovinčias ant džangtoktės*. Kadangi šulinys buvo priekiniame kieme, vien pasemti vandens ir jo atnešti buvo sunkus darbas, o ji dar nuplaudavo kiekvieną statinę, kurių prigrūstas galinis kiemas. Nuimdavo dangčius ir iki blizgesio šveisdavo jų viršų ir apačią. Iš šluoste besidarbuojančios tavo mamos lūpų sklisdavo daina. „Jei tik tarp tavęs ir manęs nebūtų šios jūros, nebūtų ir šio skausmingo išsiskyrimo...“ Iš mamos, kurios rankos vis pamerkdavo šluostę į šaltą vandenį, ištraukdavo ją, susukdavo, išgręždavo, lūpų kažkuria

* Aikštelė tradicinių korėjietišku namų kieme, kur buvo laikomos didžiulės molinės statinės su padažais, kimčiais ir panašiu maistu.

dieną atsklido „Juk tu manęs nepaliksi, ar ne“. Ir tuo metu tau sušukus: mama! – ji atsisuko, o lyg karvės naivios jos akys plūdo ašaromis. Kai prie kažkurios statinės ištarė tavo brolio vardą „Hjongčoli!“ ir, lyg netekusi jėgų, susmuko, tu atsargiai iš jos rankų paėmei šluostę, pakėlei mamos kojas ir užsidėjai ant kelių. Mama meilę tavo vyriausiajam broliui rodė tik jam vieninteliame virdama ramionus*, kai jis grįždavo iš mokyklos po vakarinių užsiėmimų. Kai jam retkarčiais apie tai užsimindavai, jis visada atsakydavo: ir ko čia apie ramionus? Ir ko apie tuos ramionus?! Ramionai tuo metu buvo skaniausias valgis. Pasislėpę valgydavome! Net taip paaiškinus, jau mieste gyvenęs jis tik atrėždavo: ne iki tiek. Naujai atsiradę ramionai kurį laiką užgožė visų kitų mamos ruošiamų valgių skonį. Mama norėjo, nupirkusi to naujojo valgio, paslėpti jį tuščioje statinėje ant džangtoktės ir virti tik tavo vyriausiajam broliui. Užuođę verdamų ramionų kvapą, visi vaikai, pradėdant tavimi, vienu metu atmerkėdavo akis. Kai dėl ramionų kvapo negalintiems užmigti tau ir seseriai su broliais mama griežtai sakydavo: o jūs miegokit, – visi kaip vienas spoksodavote į vyriausiąjį, kuris jau žiodavosi valgyti. Tik tada, kai jis, nepatogiai pasijutęs, norėdavo kiekvienam šiek tiek duoti, mama sakydama: gero daikto iškart suprantat, – į puodą pripildavo vandens, išvirdavo dar pakelį ramionų ir padalydavo tau su seseria ir broliais. Tai buvo laikai, kai džiaugdavatės gavę lėkštę, kurioje vandens daugiau nei makaronų. Tavo mama, nušveitusi daugybę statinių, prie tos, kurioje buvo slepiami ramionai, galiausiai nebe galėdavo sulaikyti jausmų ir gailiai pravirkdavo.

Kiekvieną kartą, kai broliai palikdavo namus, viskas, ką tu galėjai padaryti dėl liūdesyje skendinčios mamos, buvo jų siųstų

* Greitai paruošiami makaronai, 1963 metais į Korėją pirmą kartą atvežti iš Japonijos.